

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

Beste rozenvriend,

Na deze winter, die die naam nauwelijks verdient, en na het snoeien volgens de regels van de kunst, beginnen de struiken in onze tuin weer uit te lopen. Prachtig hoe snel het leven in onze tuin herpakt. We kunnen weer dromen van mooie planten en bloemen. Binnen een maand staan de eerst rozenstruiken in bloei. Op 23 april komen we samen voor onze jaarvergadering waar we verslag uitbrengen van de activiteiten van het voorbije werkjaar. Jos van den Broek van DCM geeft een voordracht over *'Bemesten, bestrijden en verzorgen met respect voor de natuur'*. Er gaan nogal wat verhalen rond over het nut van koffiedik. Hugo heeft de nuttige informatie samengevat. Nadat we dit gelezen hebben, kunnen we fabel van waarheid onderscheiden. Veel leden hebben een passie voor oude rozen, ook Miet. Ze vertelt ons wat meer over haar damascenerozen. We herinneren ons allen de geurige voordracht van Jos Wijns. Hij heeft een nieuwe versie gemaakt over de beschrijving van de geuren van de Parfumarozen van Kordes. Tijdens de zomer kunnen we onze eigen waarneming toetsen aan zijn beschrijving. Eén van die Parfumarozen is *'Gravin Marie Henriette'*. In de laatste bijdrage voor deze brief lezen we een beetje over haar leven.

De komende maanden plannen we heel wat activiteiten. Samengevat: de jaarvergadering op 23 april, waarvoor je nog altijd kunt inschrijven, de reis naar Lyon van 25 tot 28 mei, bezoek aan de proeftuin van Martin Vissers en de tuin van Roger Van de Gaer op 3 juni. Op 25 juni maken we een dagreis naar Lottum en Arcen. Op 2 juli mogen we de doop van een Kordesroos meemaken bij Luc Van Esser. Op 8 juli is er een workshop oculeren en op 27 september gaan we op bezoek bij Lens Roses. Hierover hoor je binnenkort meer. Ik wens je alvast een vrolijk Pasen en tot binnenkort,

Jos

Koffiedik

Koffiedik is een uitstekende aanvulling van de composthoop.

Veel tuinliefhebbers composteren hun koffiedik van huishoudelijk gebruik. Rozenliefhebbers die koffiedik bij hun rozen gebruiken, spreken van krachtige planten met glanzende bladeren. Hetzelfde geldt bij gebruik bij geraniums (pelargonium). Ook hebben veel tuinliefhebbers de indruk dat de planten minder last hebben van insecten. Dergelijke bevindingen uit de praktijk zijn tot nu toe weinig wetenschappelijk onderzocht.

Meststofwaarde.

Koffiedik heeft een stikstofgehalte van 1,25 tot 2 procent en kan hierdoor de stikstofbevoorrading van de plant bevorderen. Andere belangrijke voedingsstoffen zoals kalium, fosfor en magnesium zijn verhoudingsgewijze in veel geringere mate aanwezig in koffiedik. In evenwichtige meststoffen voor bladplanten is de verhouding stikstof, fosfor, kalium en magnesium (N-P-K-Mg) ongeveer in de orde van 3-1-4-0,4. Voor bloeiende planten is het Fosforaandeel (P) minstens zo hoog als het kaliumaandeel (K). In koffiedik is fosfor slechts in sporen aanwezig. Van voldoende bemesting kan met koffiedik, vnl. bij potplanten, geen sprake zijn, om het even hoeveel men ook toedient. Door alleen maar koffiedik in grote hoeveelheden te gebruiken zorgt men voor gebrekverschijnselen, met te veel stikstof en te weinig andere voedingsstoffen.

Vitaliserende invloed.

Koffiedik bevat dus wel veel sporenelementen, die de planten ten goede komen. Tuiniers die koffiedik regelmatig gebruiken bevestigen dat. Welke stoffen hiervoor verantwoordelijk zijn, is tot nu toe niet onderzocht. Het is

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

alleszins zeker dat koffiedik, als geliefd voedsel voor regenwormen, de bodemstructuur positief beïnvloedt en daardoor ook de voedselopname via de plantenwortels bevordert. Naast de bodemverbeterende eigenschappen en de voedingswaarde schijnt koffiedik ook verschillende plantenziektes te onderdrukken. Bijzonder goede resultaten werden, onder gecontroleerde omstandigheden, waargenomen bij groententeelt (bonen, augurken, spinazie en tomaten). Tijdens de compostering heeft het koffiedik ook een kiemremmende werking, waardoor het in aanplantingen kan gebruikt worden als onkruidwerende bodembedekking. Maar, dan heeft het ook een remmende werking op de groei van de planten.

Rechtstreeks aangebracht.

Koffiedik kan, gedroogd of vers, in kleine hoeveelheden rechtstreeks bij de planten aangebracht worden. Sommige rozenliefhebbers graven de filterzakjes rechtstreeks in bij de rozenstruik, anderen strooien het koffiedik rond de plant. Alleen al door zijn aantrekkingskracht op de regenwormen verbetert de bodemstructuur. Droog rond de struik gestrooid, schrikt het slakken en mieren af. Vermengd met wat zand kan men het ook over het gazon strooien. Een dun laagje in bloempotten of plantenbakken gaf bij sommigen een goed resultaat tegen de rouwmug (*Sciaridae*). Heeft men veel materiaal, dan kan dit ook gebruikt worden als mulchlaag. Hiervoor gebruikt men een dunne laag van ongeveer 1 cm dik, afgedekt met een laag van 10 cm grof mulchmateriaal.

Composteren.

Koffiedik is een uitstekende compostverrijker. Het trekt regenwormen aan en bewerkstelligt daardoor de verluchting van de grond en de versnelling van het composteren. Wie koffiedik composteert, kan heel goed zien hoe de regenwormenpopulatie sterk toeneemt. Bij het gebruik van grote hoeveelheden, bvb. afkomstig van horecazaken, heeft men vastgesteld dat toevoeging van 10 % tot 20 % aan de compost als gunstig mag gezien worden. Meer dan 20% voegt men best niet toe. Doet koffiedik om de pH waarde dalen? Koffiedik wordt dikwijls aanbevolen bij zuurminnende planten, zoals rododendrons, azalea's en blauwe (bos)bessen omdat het de pH-waarde van de grond zou doen zakken. Koffiedik heeft echter een hogere pH-waarde dan ongebruikt koffiepoeder. Met een gemeten waarde van 6,9 op een schaal van 1 tot 14 is het nagenoeg neutraal. Voor potgrond wordt een waarde van 5,5 tot 6,5 nagestreefd. Tijdens verschillende proeven ondervond men dat bij compostering van koffiedik zowel sterk zure als sterk base waarden werden opgemeten. Tijdens de compostering verandert het pH-gehalte voortdurend. Eerst daalt het pH en daarna stijgt het weer. Ook al schaadt een kleine hoeveelheid koffiedik de zuurminnende planten niet, het heeft echter geen enkele zin om met grote hoeveelheden te proberen om zure grond te verbeteren.

Hugo Dörge

Damascener rozen

Damascener rozen zijn een fascinerende rozen groep. De bloemen worden gebruikt voor de productie van rozenolie, die de basis vormt voor vele dure parfums en cosmetische artikelen.

Tot in de 18^e eeuw waren er behalve de wilde rozen enkele Gallica en Damascener rozen. Deze rozen bloeiden slechts eenmaal op de herfst Damascener roos na. Dankzij recent DNA-onderzoek weten we dat vroege Damascener rozen, zoals 'Kazanlik' en 'York and Lancaster', voortgekomen zijn uit de kruising (*Rosa gallica x Rosa Moschata*) x *Rosa fedtschenkoana*, wat betekent dat ze waarschijnlijk uit Centraal -Azië komen en hun weg naar Europa hebben gevonden als verstekelingen.

De rozenstruiken zijn goed winterhard. Ze hebben een slappe groeiwijze en stekelige takken met zachtgroen of grijsgroen blad. Het zijn vrij ruige heesters met een open, ietwat slordige groeiwijze en worden 1,5 - 2 m hoog. De

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

bloemen verschijnen in royale schermen en ontwikkelen zich vrij traag op korte bloemstelen. Vandaar dat hun bloeiseizoen wat langer duurt. In de loop der tijd werden bepaalde vormen geselecteerd vanwege de grotere bloemen en het groter aantal kroonbladen.

De bloemen variëren van zuiver wit tot helder roze over 'blush' roze. De oudere cultivars hebben meer warrige bloemen en zijn meestal halfgevuld. Nieuwe kruisingen hebben meestal meer kelkvormige en gekwartierde bloemen. Rond 1620 verscheen er een belangrijke nieuwe vorm, 'Quatre Saisons'. Die was genetisch vrijwel identiek aan de andere Damascener rozen maar bezat de eigenschap om te herbloeïen, en werd ook wel 'remonterend' genoemd.

Culinaire toepassingen.

Damascener rozen worden gebruikt in de keuken als smaakstof of specerij. Zo verschijnen ze als één van de ingrediënten in sommige Marokkaanse kruidenmengsels. Rozenwater en poedersuiker met verpulverde rozenblaadjes worden gebruikt in de Perzische, Indiase en Midden-Oosterse keuken. Hele bloemen of bloemblaadjes worden ook gebruikt in de kruidenthee "zuhurat". In de westerse keuken wordt nu niet veel gebruik gemaakt van rozen of rozenwater. Maar in de oudheid was dit een populair ingrediënt dat het meest gebruikt werd in desserts. Nu is het nog een smaakversterker in traditionele desserts zoals marsepein.

Enkele Damascener rozen:

'Trigintipetala', syn. R. Kazanlik: De afstamming is onbekend maar ze bestond al voor 1700. Deze plant wordt op grote schaal gekweekt in Kazanlik in Bulgarije, omdat het een van de variëteiten is waaruit rozenolie wordt gewonnen. Iedere bloem is zachtroze, zo'n 5 cm groot en toont een groot aantal meeldraden. De geur is verrukkelijk. De struik is hoekig en wordt zo'n 1,80 m hoog en bijna even breed.

'York and Lancaster': Ook hiervan is de afstamming onbekend maar ze was reeds in tuinen voor 1629. De slungelige nonchalante struik met een vertakkende groeiwijze, heeft grijsgroen hout met kromme scherpe stekels. De bloemen zijn halfgevuld en hebben een doormeter van ongeveer 6,5 cm. Hun kleur is variabel, soms zacht middelroze en soms alleen wit. Soms kunnen beide kleuren in dezelfde bloem aanwezig zijn. Historisch is deze roos interessant, maar een enorme aanwinst voor de gemiddelde tuin is ze niet.

Rosa 'Parfum de l'Hay' (Graveraux, 1894)

De rozenveredelaar **Jules Graveraux** bevruchtte *Rosa x Damascena* met het stuifmeel van de roos 'Général Jacqueminot'. Op deze nieuwe roos bracht hij het stuifmeel van *Rosa rugosa* var. *Germania* aan. De roos die daaruit ontstond verkreeg de naam 'Parfum de l'Hay' en erfde van de rimpelroos, *Rosa rugosa*, het hobbelige blad, de rechte stekels en haar robuustheid. Deze roos remonteert.

'Madame Zoetmans' (Marest, 1830)

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

De beeldschone bloemen van deze roos zijn sterk gevuld en geven een sterke en zoete geur af. Het is een roos zonder gebreken. Elke bloem is zo'n 8 cm groot en staat in een kleine tros. De bloemen zijn eerst zachtroze maar in een koel klimaat zijn ze op het laatst bijna wit met een groen oog. Het is een slappe groeier met slanke, stekelige takken met een fris gezond blad. De compacte struik wordt zo'n 120 cm hoog.

'Mme Hardy' (Hardy, 1832)

Een roos als een icoon is 'Mme Hardy', die bij de oude rozen alles verenigt wat mooi en begerenswaardig is. Dit is beslist één van de allermooiste eenmaal bloeiende witte rozen. De hele plant is ongeveer 3 weken lang overdekt met bloemen. Ze geuren sterk en hebben een verfijnde vorm, de gerimpelde bloemblaadjes staan gekwartierd om een karakteristieke groene knop. Het is een krachtige hoge dichte stekelige struik. Zeer gemakkelijk te telen, maar ze heeft soms wat last van sterroetdauw.

Miet Vriens

Rozengeur

'Gräfin Diana®'

Deze volmaakte, heerlijk riekende roos bekoort vooral door haar uitgesproken verfijnd geurpallet. De bittere en fruitige aspecten dansen in volkomen harmonie met elkaar. Naast de klassieke rozengeur met een parfum van citroen en de diepe geur van een bourbongeranium, ruik je de frisse lychee. Fruitige vlierbloemen, perzik en wat mirabel brengen ons naar de basisgeur. Die rust, goed uitgebalanceerd, op een zoet honingbed met een zachte houtige ondertoon van mirre.

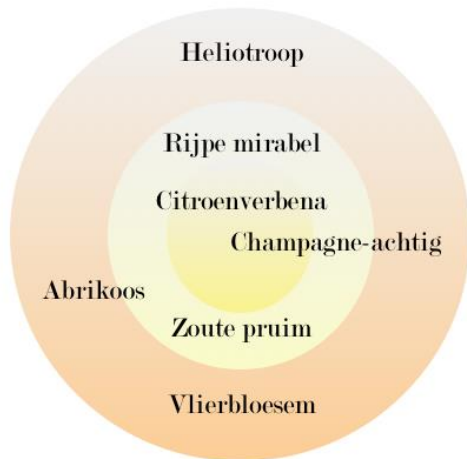

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

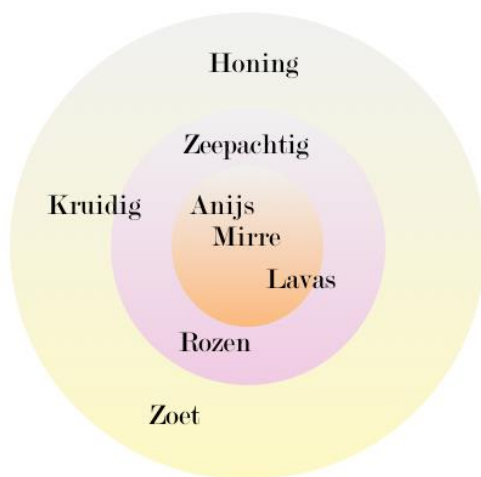
‘Constanze Mozart®’

Haar stimulerende, zuivere geur bekoort met een prikkelende, champagneachtige hoofdnoot. Ze geeft een indruk van frisse lucht na een warme zomerregen, doordrenkt met een intensieve zweem van citroenverbena. Bij volledig geopende bloemen domineert de geur van de volrijpe mirabellen, zoete pruimen en een zacht boeket van abrikozen. Dit alles wordt afgerond met een vanilleachtige zweem van heliotroop en een vleugje van jonge vlierbloemen.

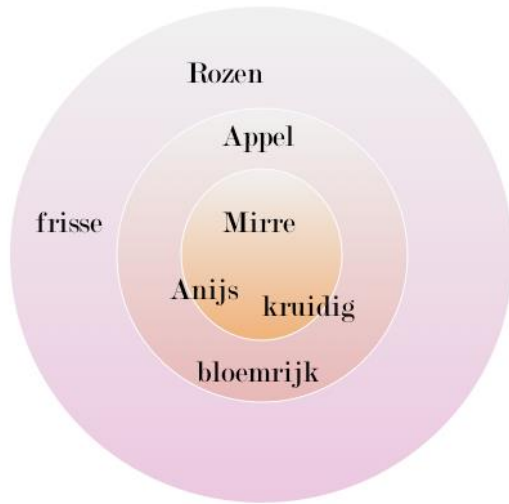
‘Madame Anisette®’

Deze o zo lieflijke roos verrast met een echt onwaarschijnlijke geur. Wat eerst opvalt, is de uitgesproken kruidige neus. Dan komen de intense akkoorden van de aan drop herinnerende anijs en de aromatisch, houtachtige mirre. Kruidachtige tinten, zoals die van lavas, spelen mee in de achtergrond. Als de bloem meer open is, explodeert een uitgesproken rozengeur, terwijl de karakteristieke geur van de pas geopende bloem vermindert. Honingtinten op de achtergrond vormen een evenwichtig contrast.

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

‘Rosengräfin Marie Henriette®’

Liefhebbers van de typische anijsgeur van zoethout, aanwezig in veel rozen, zullen deze soort zeker waarderen. Ze combineert intens, maar niet te opdringerig, deze kruidige reuk met de klassieke rozengeur. Het bindend element is de frisse geur van groene appel. Het kruidig aspect is vooral overheersend bij pas geopende bloemen en maakt geleidelijk plaats voor de fruitige geur naarmate de bloei vordert. De frisse, zachte rozengeur blijft in het hart van de roos tot het einde van de bloei.

Jos Wijns

Gravin Marie Henrieta Chotek – De rozengravin

In 2013 werd de trosroos ‘Rosengräfin Marie Henriette’ door de firma W. Kordes’Sohne in de handel gebracht als herinnering aan de 150ste verjaardag van de geboorte van gravin Henrieta Hermína Rudolffína Ferdinanda Marie Antonie Anna Chotek van Chotkov en Vojnín, kort: gravin Marie Henrieta Chotek. De roos is een roos zoals een roos hoort te zijn: gezond en heel geurig. Zo goed geurend dat ze in een nieuwe groep rozen van Kordes werd ondergebracht: de parfuma rozen. De struik wordt bijna een meter hoog en bloeit met gevulde roze gevulde bloemen. Deze roos werd gedoopt in Dolná Krupá (Unter-Korompa in het Duits), een dorp in de vallei van de rivier Krupá in het huidige Slowakije en het geboortedorp van gravin Marie Henrieta Chotek. Waarom een roos de naam geven van deze gravin?

‘Rosengräfin Marie Henriette’ (Kordes 2013)

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

Gravin Marie Henrieta Chotek werd geboren in Dolná Krupá op 24 november 1863. Ze was één van de afstammelingen van de aristocratische familie Chotek. Haar grootvader Jozef Brunswick was goed bevriend met Ludwig van Beethoven en verleende aan de componist een woning van 1797 tot 1806. In die periode schreef Beethoven de Mondlicht Sonata. Het huis waar hij verbleef is nu een museum aan hem gewijd. Haar nicht, Sophie Chotek, was de echtgenote van aartshertog Frans Ferdinand van Oostenrijk. Beiden werden in Sarajevo neergeschoten op 28 juni 1914 bij het begin van de eerste wereldoorlog, een tragische periode voor Europa en voor de wereld. Marie Henrieta was een eenzaam persoon. Alhoewel ze heel rijk was, nam ze niet deel aan het aristocratische leven in Oostenrijk-Hongarije. Ze was ook niet aanwezig op de huwelijksplechtigheid van haar nicht Sophie. Ze bleef thuis en besteedde al haar tijd aan haar passie: rozen planten en verzorgen. Maar ze nam wel deel aan het sociale leven in Dolná Krupá, steunde liefdadigheidsacties en hielp wezen en kinderen zonder thuis. Lang na haar dood herinnerden de dorpelingen haar als een heel vriendelijk persoon.

In 1890 erfde ze het domein in Dolná Krupá en ze besloot onmiddellijk om een rosarium aan te leggen dat de competitie met de grote rosaria Roseraie de l'Haÿ en het Rosarium van Sangerhausen kon doorstaan. Ze deed experimenten om uit botanische rozen betere cultivars te ontwikkelen en ontwikkelde enkele nieuwe cultivars zoals bijvoorbeeld 'Ignis', een rode eenmaal bloeiende heester. Haar enthousiasme voor rozen was onbegrensd. Ze was goed bevriend met befaamde rozenkenners zoals Peter Lambert, Wilhelm Kordes, Hermann Kiese, Johannes Böttner en Rudolf Geschwind en lid van *Verein Deutscher Rosenfreunde – VDR*, de Duitse rozenvereniging. Door haar competentie en onbaatzuchtige hulp werd ze door de rozenliefhebbers *rozengravin* genoemd. Zo vinden we haar nog terug in werken over rozenveredeling.

Toen in 1910 Rudolf Geschwind overleed, werd heel zijn collectie toevertrouwd aan gravin Chotek. Ze verhuisde de meer dan 2000 planten naar haar rosarium en superviseerde het uitplanten, inpakken en het vervoer persoonlijk. Dit was een belangrijke stap in het behoud van de rozen van Geschwind. Door haar inspanningen kunnen we nu nog rozen van Geschwind kopen en is een belangrijk deel van zijn rozen nog te bewonderen in het Europa-Rosarium van Sangerhausen en andere rosariums. Het rosarium van Dolná Krupá, waar toen ongeveer 6000 rozenstruiken stonden, werd één van de uithangborden van de Duitse rozenvereniging. Haar werk werd in hun rozencongres van 1914 in Zweibrücken bejubeld, maar een paar dagen na het congres brak de eerste wereldoorlog uit. Tijdens deze oorlog werkte gravin Marie Henrieta als verpleegster in de veldhospitelen en verzorgde ze gewonde soldaten. Haar rozentuin was toen haar laatste zorg. Toen ze na de oorlog terugkeerde naar haar thuis, was haar rosarium volledig vernield. Haar dorp maakte geen deel meer uit van het Oostenrijks-Hongaars Imperium, maar lag nu in Tsjecho-Slowakije. Moedig startte ze opnieuw. Om inkomsten te verwerven plantte ze ook aardappelen en groenten. Daarmee kon ze de rozentuin opnieuw opbouwen. De gravin ging wonen in een klein landhuisje.

In die periode was het de gewoonte om de rozenstruiken na vier of vijf jaar te verplanten om de uitputting van de bodem te vermijden. Daar waar rozen stonden werd rijkelijk mest gestrooid en die werd dan ondergeploegd. Later werden aardappelen geplant. De volgende jaren kweekte men vlinderbloemigen, zoals boontjes en erwten. Deze planten brengen meer stikstof in de grond. Daarna werd het perceel diep omgeploegd en om opnieuw rozen te planten. Dit onderhoud van een rozentuin is een heel zware karwei. Toch slaagde ze erin om terug een mooi rosarium te maken, dat in 1929 885 soorten rozen bevatte, waarvan 228 liaanrozen en klimrozen, 33 Bourbonrozen, 210 heesterrozen van verschillende klassen. De overige waren polyantha's en theehybriden. Dat jaar introduceerde ze

NIEUWSBRIEF ROZENVRIENDEN

April 2017

ook 'Geschwind's Nordlandrose II' in Tsejcho-Slowakije, een verbetering van 'Geschwind's Nordlandrose'. Ze nam ook deel aan de activiteiten van de Duitse rozenvereniging en onderhield goede contacten met Peter Lambert, Wilhelm Kordes en Johannes Böttner. De multiflora liaanroos 'Fragezeichen' van deze laatste veredelaar sierde de poort voor haar woonhuis.

Vanaf 1934 werd het voor haar moeilijker. Financiële problemen stapelden zich op en met haar gezondheid ging het ook niet goed. Geleidelijk aan kwam haar tuin in verval, de tijd en het gebrek aan onderhoud deden hun werk. De gravin kreeg geen hulp meer bij het rosarium. Ze werd wel verzorgd door de dorpsbewoners. Op het einde van de tweede wereldoorlog werd het kasteel leeggeroofd en het park vernield door het Sovietleger. Haar klein landhuisje werd afgebroken door sommige mensen in het dorp. Oud, ziek en totaal vereenzaamd overleefde ze enkel door liefdadigheid en werd ze verzorgd in een naburig klooster. Ze stierf op 13 februari 1946, 83 jaar oud. Ze is bijgezet in het familiegraf, dat reeds in 1895 door haar vader, Rudolf Chotek, werd gebouwd en dat niet geleden had onder beide wereldoorlogen. Alle eigendommen werd door de Tsjecho-Slowaakse communistische regering aangeslagen. Het kasteel werd een psychiatrisch centrum tot 1969, waarna het omgebouwd werd tot een museum, wat het nu nog is. Van het rosarium bleef niets over: alles werd landbouwgebied.

Tijdens haar leven werden enkele rozen naar haar genoemd: in 1911 'Gräfin Chotek' van Hermann Kiese en in 1920 'Marie Henriette Gräfin Chotek' van Peter Lambert. In 2006 werd een roos van Győry gedoopt als 'Comtesse Maria Henrietta' (foto) en zoals hierboven vermeld werd de 150ste verjaardag van haar geboorte in 2013 herdacht met een roos van Kordes: 'Rosengräfin Marie Henriette'

De 'Rosa Club', de vereniging van rozenliefhebbers in Slowakije organiseert jaarlijks begin juni een rozenshow in Dolna Krupa, waar een nieuw rosarium werd ingericht om deze rozenliefhebster te herdenken.

Verantwoordelijke uitgever: Jos Rogiers
Werkten mee aan deze nieuwsbrief: Berna, Miet, Hugo, Jos en Jos.